

૧૨૫ ૧૫૫ ૫૫૫

૧૨૫ ૧૫૫ ૫૫૫

૧૨૫ ૧૫૫ ૫૫૫

૧૨૫ ૧૫૫ ૫૫૫

૧૨૫ ૧૫૫ ૫૫૫

સુધરેલી રીત મુજબ

કુલર ટેકનિક મુજબ રીચિંગન કમિટીએ

નવાર કરેલી.

પાડેલી ચોપડાના અર્થ.

(રહેવાની ગમત માટે પાડેલી સાર;
- પાડેલી સાર; ન બંધા; ડિલ)

ગત - મસલો ની ડી. એન્ડ કો.

સુધરેલી માટે ના પાડેલી-સુરત.

સુધરેલી માટે - C. M. Shah.

પાડેલી કોવાલુ કોવાલુ - ના પાડેલી-સુરત.

અ. પાડેલી માટે ૧૯૬૫ના ૨૫ મા અંક

સુધરેલી રહેવા માટે

જાપાન-નારાયણરાય લક્ષ્મણરાય નીકમ

જાપાન રહેવા માટે - રાકર પી. પ્રેમ ચંદ્ર ૧૧

પાડેલી સુરત

સ ૧૯૨૧ | કિ મતઅલી આના મ. ૧૯૭૭.

૧૨૫ ૧૫૫ ૫૫૫

૧૨૫ ૧૫૫ ૫૫૫

૧૨૫ ૧૫૫ ૫૫૫

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ પ્રેસ
અમદાવાદ
પ્રથમ પ્રવૃત્તિ-કેન્દ્ર

૯૨૯

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાશિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક C-2 ૪૨ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ પહેલાં ગાય મોપાના ૨૫૦

વિષય મધ્યક : ૮૪૬ : ૬ - ૨૫૦

બીજા ધોરણ માટે “અંગગણિતનાં મનોપત્ર” ચાર આના.

પહેલા ધોરણના “મુખગણિત શિક્ષક” સવા આના.

પહેલી ચોપડીના “ડિક્ટેશન શિક્ષક” બે આના.

કર્તા-છગનલાલ ભાતીરામ શાહ. શાહપોર-મુરત.

પહેલી ચોપડીના અર્થ.

પાઠ ૧ લો.

દિવાળી=વરસનો હેલો.

દિવસ; આસો વદ

અમાસ.

અક્ષર=કરક; દરકત.

નિશાળ=મજુરાનું ઠેકાણું

રળ=છુટી

ઢાડી=ઢોઢરી

પાછી વળી=ફરી

ભેગી=સાથે; એકઠી.

લીધેગુપે=ઢાણ મડો.

ગાથા આફ કરે

ધોળે છે=ચોપડેછે;છાંટે છે

સંગેરી=ધાગી

ધુવરા=ધુવરાના આધા-

રનો ધડનો બનાવેલો

ગળ્યો પદાર્થ

સાથાઆ=ચુનાની ફાક

વગેરેનાં કાઢેલાં મિત્ર

આંગણામાં=ખારણાં આ-

મળ.

બમવાનું=ખાવાનું

લુગડાં=કપડાં

ધરણાં=દાગીનાં; બખ્ખસો

દારખાનું=આતશખાનું

ફેડે છે=સળગાવે છે.

સૌ=અધાં

ગીત=રંગળી ગાવું તે

ધરધર=પેરપેર

ફટાકડા=ફટાકા

ઢરખાય=ખુશી થાય

સમજાવતી --દિવાળીના દહાડામાં ઘેરઘેર દીવા સળગે છે અને ફટાકા ફોડે ફોડે છે, તેથી ઢોઢરાંઓ ધણુજ ખૂશ થાય છે.

પાઠ ૨ એ.

વાર=દિવસ; દહાડો

વિષે=આખત

કચેરી=કોરટ

અંધ રહે છે=રમ પડે છે

રવિ=સુરજ; સૂર્ય

દેવળ=દહેર.

કુડે=પછી

મુસલમાન=મુસલમાની

ધર્મ માનનાર.

શુભેરાત=શુરુવારની રાત

પાછો=ફરીને; ખીજવાર

અઠવાડીક=સાત દિવસ

સમજીતી—પહેલો રવિવાર, પછી ખીજો સોમવાર, ત્રીજો મંગળવાર, ચોથો બુધવાર, પાંચમો ગુરુવાર, અને પછી છઠ્ઠો શુક્રવાર આવે છે. (૧) સાતમો વાર શનિ છે, તે છેલ્લો વાર ગણાય છે; એવી રીતે સાત દહાડાનું એક અઠવાડીક થાય છે. (૨)

પાઠ ૩ એ

ફરતી=ચારે બાજુએ

આસપાસ

વાડ=કાંટાનો કે તારનો

બનાવેલો આંતરો.

દરવાજો=મોટું બારણું

આફે=અંદર

ફૂલછાડ=ફૂલ થાય તેવા

છોડ

વેલ=વેલો; ભોંયપર

પથરાયેલો છોડ.

છોડ=છોડતો; નાનું જાડ

ચોઠું=ચારે બાજુથી

જડી લીધેલું લાકડાનું

ધર

વાવટા=નિશાન ધળ

મોગરી=ધંટ વગાડવાની

લાકડાની હથોડી

મહેતાજી=માસ્તર; ગુરુજી

મેઠક=એસવાની જગા

કલાકની શીશી=કલાક

જાણવાનું સાધન

ગામ=જ્યાં થોડાં ફળી

આં અને ધર હોય તે

નકશો=માપ કે દેશનો

ચિત્રેલો નમુનો

ચિત્રો=છબીઓ

ટાંગેલાં=લટકાવેલાં

થોડી=પાટીક મુકવાની

મેઠક

કસરત=મહેનત કરી શ-

રીરને મજબુત બના-

વતું તે

માટી=મટોડી

મજની=મારી

અહીં=આ ઠેકાણે

રાજ=હાથે

પાઠ ૫ એ.

ધોતશી=પોતશી; ધોતી

અમરખી=અમલી.

નેડીઓ=નાના મૂઠા ખા-
સડીઓ

દરજી=લુગડાં શીવનાર
સુરવાલ=સાંકડા પાયવા-
નો લેધો

ફળીવિં=મહોલ્લો

કોટ=અમલો.

ધાધરી=નાનો ચણીઓ

ઝોટણી=છોકરીઓને

ડીલે તથા માયે ઝોટ

વાનું તથા ગબનું લુમડું

પરીક્ષા=તપાસણી

પાઠ ૬ ઠો.

ચોકખાઈ=સફાઈ; સુધ-
ડતાઈ

ચોકખા=સાફ

મેલાં=મંદા; મેલવાળાં

ખરાખર=સારી રીતે

ડીલ=સરીર

મંદી=ખરાબ

અડાય=અડકાય

ફાલ્લો=ગુમડું; ચાંદું

ખસ=ત્રીણી ફાક્ષી

ખુજળી

ધોવડાવવાં=સાફ કરા-
વવાં.

ડાયા=ડપકાં.

વાડો=ધરતી પાછળની

ખુશી જગા

ગંદવાડ=જોજવાડ

નાથ=ધણી.

માંદા=આળસી;

કવિતા=ગાયન

મુખડું=મોં

દીલ=મન.

જગનાનાથ=જગતના

ધણી; પરમેશ્વર

સમજુતી—મારો ઝોટલો સાફ છે, અને મારા ધરનો ચોક
પણ સાફ છે; મારાં લુગડાં સાફ જેમને, બધા લોક અને ચોકખો
કહે છે. (૧) મારું મોં સાફ છે; અને મારા હાથ પણ ચોકખા છે
મારા ચોકખા (પાપ વગરના મનમાં પરમેશ્વર ખિરાજે છે. (૨)

પાઠ ૭ યો.

વરસગાંઠ=સાલગીરી;

જન્મ દિવસ

ભાવ્યાં=પસંદ પડ્યા

સ્વાદ ભાગ્યા

કહે=જાણી

ભાણે=બેનનો છોકરો

ભાણેજ

કદી=છાશમાં આડ મ-

રચાં હળદર વગેરે

નાખી ઉકાળેથી તે

હાથ પણ અડકાયો નહિ

જરા પણ ખાધું નહિ

ખીડાં=પાનમાં ચુનો કા

થો સોપારી વગેરે

મુકી બનાવેલી પરીઓ

પાઠ ૮ મો.

કાકો=માપનો ભાઈ

કાકી=કાકાની વહુ

ભત્રીજો=ભાઈનાં છોકરો

મામે=માનો ભાઈ

માપનો સાળો,

મામી=મામાની વહુ

માણે=મેનનો છોકરો

માણો

ફાઈ=માપની બેન

પુત્રો=ફાઈનો વર

માસી=માની બેન

માસો=માસીનો વર

ખીતરાઈ=કાકાનાં છોકરાં

મેળાઈ=મામાનાં છોકરાં

મસિઆઈ=માસીનાં

છોકરાં

ફાઈઆન=ફાઈનાં છોકરાં

બનેલી=બેનનો વર

સાળો=વહુનો ભાઈ

સાળી=વહુની બેન

ઝોરમાઈ=માપ એક ને

મ જુદી જુદી હોય તે;

સાવડાં

સાવડી=ઝોરમાઈ

મા એક અને બાપ જુદા

જુદા હોય તે દુવબાઈ

કહેવાય

જમાઈ=છોકરીનો વર

વહુનાં માબાપ=છોકરાં

નાં સાસુ સસરા

વરનાં માબાપ=છોકરી

નાં સાસુ સસરા

છોકરા કે છોકરીને

સસરા એક બીજાને

વેવાઈ કહે છે.

છોકરા કે છોકરીને

માસુ એક બીજાને

વેવાણુ કહે છે.

પાઠ ૧૦ મો.

મોટાં=મોટી ઉમરનાં

વડીલ.

પ્રમણેરીતે

પૂરેપૂરું

બાવાજી=બાપાજી

વખાણુ=સાર કહેવું તે

માન=આવકાર

પાઠ ૧૧ મો.

લગણી=મીઠામીઠા;

બપો=બે બે

કયાં=કથે ઉકાળે

આશોપાસર=એક જા-

તનું ઝાડ (એનાં પાં-

દડાંનાં તોરણુ અને છે)

વિના=વગર

શોખ=ઝાંગર પલાળી

શેકાન ખાંડીને બના-

વેલા તે

વાણી=જુવાર, મકાઈ,

વગેરેના દાણાને શેકી

બનાવે છે તે

વધારેલાં=વધાર દાંધેલાં

ખારેકાં=ખારેકના જેવા

લગ=લોટને શેકી તેમાં

ધી ખાંડ વગેરે નાખી

બનાવેલું તે

દાદી મા=માપની મા

રાંદેરી=રાંદેરમાં ચૂતાં

સેતરજી=સાથરવાનું

બહુ સુતરાવું બિંદાનું

પાશરણ=મિછાનું
 હાર=ઓળ
 શાક=દૂધી, વેગણ, પા
 પડી વગેરે
 ચટણી=આદુ, મરચાં,
 કાચમીર, મીઠું વગેરે
 છુની બનાવેલી તે
 ખૂખ=ધણી
 મળ=રમુજ; ગમત

પાઠ ૧૨ એ.

હોડી=મઢવાળો મોટે,
 મછવો.
 રમત=ગમત; ખેલ
 તાપ=તડકા; ગરમી
 પછે=પેલે ઠંડાણે
 એકઠાં=બેમાં
 તરફ=આશુ
 તળાવ=જેની ચારે બા
 જુએ જમીન અને વ-
 ચમાં પાણી હોય તે

પછાડી=પાછળ
 સરત=હારજીત
 થો.મો=વેળા રહો
 જીત્યો=ફાળ્યો
 મદદ=વહાણને ચલાવવામાં
 મદદ કરવા માટે પવન
 ભરાવવા સાથે બાંધેલું
 લુગડું
 ચાલ=ગીત.

સુંદર=સારી
 મહેલ=મળ; મોજ

પાઠ ૧૩ એ.

ખંડ=ઐરાની કાંચળીન
 કાપડાનો કસબી રેખે
 કાંચળી=ઐરાતું કપડું
 રાતી=રોતી
 છાની=મુંગી; ચૂપ
 હો=વાર
 નજર કરી=જોઈ
 ડાહી=શાણી; સમજણી

પાઠ ૧૪ એ.

દેહકાં=પાણીમાં રહેનાર
 ઓપગાં પ્રાણી
 પાળ=કારણ કાર; કાઠિ;
 ફેરફારી=નાખાનાખી
 લડાઈ=લખોલખ
 માયાં જમએ છીએ=
 દુઃખી થઈએ છીએ
 અરે=ઓ
 ખરી=સાચી
 પ્રાણી=જીવ
 ઇમ=દઃખ; નુકસાન
 રમત=ખેલ
 સંભાળી=સાચવી
 દુઃખ=પીડા
 નુકસાન=ગમાડ
 કદી=કોઈ વખત
 ખેલતાં=રમતાં
 ભારી=ધણ
 લાણુ=નુકસાન

સાર—આ રમતથી લાગવાની ઇંદ્રિય, ધારણા સક્રિય વગેરે
 કક્ષિતઓ કેળવાય છે.

પાઠ ૧૫ મો.

દયા=મહેરબાની; રહેમ
પીજ્યા=વંદ્યા
તળે=નીચે
હુંદાય=ચગદાય; કચડાય
ફાંફાં=ખોટી મહેનત
દોર=ગાય, ભેંસ, બળદ
વગેરે પ્રાસખાનાર પશુ
કામનાં=ખપનાં; ઉપ-
સભળ=અરદાસ [યોગી
વખતસર=અરાબર વખતે
નાફ=ચોકખી
નીદવાનું=નાખવાનું
સેળ=કપાટો; ભાકડીના
મારથી શરીરપર જે
લીસોટો પડે છે તે

યાદ=ફામ

ભૂખી=વીસરી

ગભ=શક્તિ

ઉપરાંત=વધારે

પાઠ ૧૬ મો.

એનધેન=છોકરાઓની

એક રમતનું નામ છે.

છુટો=અંધન વગરનો

મળ=મમત

દાવ=વારો

પહેલાં=અગાઉ

જલ્લુ=છોકરો

અંધ કર=મોંચ

બાકીના=ખીજ

વાંસો=પીંક; બરડો

વારાફરતી=એકપક્ષી એક

દીવા ઘેન=આંખ બંધ

કરવી તે.

સમજ્યો=મનવ્યું

સેળભેળ=એકઠા

હોશિયાર=ચાલાક

પારખી=ઓળખી

સંતાવા=હુપાવા

અડશો=અડકશો

બચી જશે=વારો આ-

વશે નહિ.

લાંભો વખત=ધણીવાર

ઓળખ=પારખ

શાખાશા=ધન્ય; ઠીક

બસ=ધણું.

સમજુતી—રમત ગમત કરતાં, કોઈ વખત પણ કોઈને
તુકસાન કરવું નહિ, નહારી રીતે રમતાં ધણું તુકસાન થાય છે.

પાઠ ૧૭ મો.

સાચ=સાચું; સાચીવાત

ગમ્યો=પસંદ પડ્યો

દેખાઈ=જાગીરદાર

ફેવાં=છોકરા

ગાળ=ખરાબ શબ્દ

જુડું=ખોટું

હેત=માયા; ખ્યાર

વખાણ્યો=પસંદ કર્યો

ફેવે=જુએ

કાપે=કાપ મૂકે

કાપ=ચીરો

ગભરાયો=અકળાયો

સાચા બોલું=ખરું બોલું

નાર

પાઠ ૧૮ મો.

વાધ=દાડી=ખાનારું ચ.
ટાપટાવાળું પ્રાણી
મરકરી=મગક
પસ્તાય=દીલગીર ચાય
બચ્યા=ખાકી રહ્યા ઉગ્યા
સીમ=ખેતર

અમથી=ખેડી: જુડી
ધાને=દોડી આવળે
આસપાસ=આજુબાજુ
જરમાઇ=લજવાઇ
ખેડું=ખરામ; માડું
સાચી=ખરી
રેવા=રડવા

છેતર્યા=દગમા
વારે=મદદે
વારે ધાયા=મદદે દોડી
આવ્યા
સપડાય=ફસાય
જુઠાણું=જુઠું, ખોટું
આખર=એવટ
જન=માણસ

સમજુતી— જે માણસ બીજા માણસની મગક કરે છે તે માણસ પહેલાં કે પછી પકડાય છે; ખોટાઈ જલદી જણાઇ આવે છે. અને આખરે તે જુડો માણસ દીલગીર ચાય છે. (૧)

પાઠ ૧૯ મો.

જુક્તિ=કળા; યુક્તિ
પોક પોક મૂકી=મોટે
સાદે ઘાંટા પાડી
અધ્યા=કોઇને નામ દી-
ધા વગર બોલાવવું તે
બચાવ=ઉગાર
આધું=દૂર
એકેકને=દરેકને
કસુલ કરી=માની

બિખારી=જેની પાસે
ખાંડા પીવાતું ન હોય
તે; બીજા માગનાર
લજન=મજરના ગુણ
ગાવા તે
પુરાં=પુરતાં; જોઇએ
તેટલાં
આંધજો=જેને બે આંખે
દેખાય નહિ તે
બીખ=માગી ખાવું તે
પગે અપંગ=પગે ખેડ
વાળો; લુગો; લંગડો
અપંગ=લુગો લંગડો

આંધજો, બહેરો વજેરે
ખોડવાળો
દયા=મહેરબાની
ભગવાન=પરમેશ્વર
ભડું=સારું; કદયાજી

પાઠ ૨૨ મો.

પાઠ ૨૦ મો.
ગરીબ=પૈસા વગરનો
અન=અનાજ

સરદાર=ઉપરી
સ્વપ્નું=કેંધમાં આવતા
વિચાર
જાંઘલાં=વનમાં
હરણી=દરજીની માદા
રૂપાળું=શોભિતું
ઉપાડી=કેંધડી

એ દમ=નગન

છાંગ=કાળ; કુદોડી

દેવતા=દેવતા જેવો

પાઠ ૨૩ મો.

પુરુષ=માણુષ

કંદરડી=કંદરડું અચ્યુ

રસેકુ=રસોઈ કરવની

ભગા; સંધણી

ભાષ=સંતાષ

માત્ર=માફેલા ચોખા

ખાવાનું=ખોરાક

આમ=મલાં

વિવલ=કિપરના

વાકુ=વાક્યું

પાળા=એપડવાળી રોટલી

વન=વન; ખુશી

મણુ=ખામી; ખોડ

ઉદરોઈ=ઉદર પકડવાનું

ખાંજર

ભાગજેને=એકાએક

પાર=કેડો

ખલે=કાલ; દશા

સાર=ખાળકોએ મોટા

ની શિખામણુ મા-

નવી

પાઠ ૨૪ મો.

કડો=કિનારો

પોલ=પોલાણુ

દર=કાણું; માપ, ઉંદર

મકોડા, કીડી વગેરે

રહેવાનું ઘર

ઝેરી=ઝેરવાળો

પંખી=પાંખવાળો જ

નાવર જેવાં કે ચકલી

પોપટ, કાગડા વગેરે

કુંકાડ=કૂં કૂં અવાજ

કરવો તે

ફેણુ=સપતી પડોળી

કરેલી ગરદન

પાલાય=પ્રસાય; સોરામ

વળાગીને=ખાતીને

ચટકા=ડંખ

ભોંપ=જમીન

પકાડી=અડાળી

વામ=પીમળ

પછાડા=નરકડીઆં

અંતે=આખરે, છેવટે

જોરાવર=જખરી

છવલીત્રી=મારી નાખ્યો

માઝા=ધણુ

નખળા=જોર વગરના

વેર=અઢાવત

નગ=ફેણુવાળો મોટો

સાપ

પ્રાણુ=છવ

પેર=રીત

સમજાવી—જોર વગરના પણ ધણા માણસ સાથે કેમપણુ વિવલ વેર કરવાં નહિ; જો કે આ રીતે ધણી કાડાઓએ મળીને મોટા સાપને પણ મારી નાખ્યો.

સાર—કેમતે હલકું અણી તિરસ્કાર કરવો નહિ, તેમજ પોતાની શક્તિ વધારે છે એમ ધારી અહંકાર કરવો નાહ.

પાઠ ૨૬ મો.

ચતુરાષ્ટ્ર=હોશિયારી;

હકાપણુ

કુળે=નોટવો

આપતેમ=આજુ બાજુ

ફાંફાં=ખોટી મહેનત

ઉપાય=પ્રલાભ

સૂઝી આવ્યો=જડ્યો

પાછી=ખીજવાર; ફરીને

મટાડી=દૂર કરી

નાચતો=કૂદતો

છુપાઈ=સંતાઈ

કાળે=માટે; સાર

કંકર=કાંકરી

ધીરજ=સખુરી

કઠણુ=અધરૂં

જલદી=થોડીવારમાં

પાર સુકાય=પુરૂં થાય

સમજીતી—નોટવામાંનું ઉંડું પાણી ઉપર લાવવા માટે કાચ-
ડાએ કાંકરા નાખ્યા, તેથી પાણી ઉપર આવ્યું, તે આજ પીધું. (૧)
સખુરી ને હકાપણુથી જે અધરૂં કામ હોય છે, તે થોડીવારમાં
પુરૂં થાય છે, માટે બસે તમે બધા કરી જીજો. (૨)

સાર—અકલ અને ધીરજથી જેવું કામ થાય છે, તેવું
ફાંફાં મારે થતું નથી.

પાઠ ૨૭ મો.

કાપણી=અનાજ ધાસ

વજેરે કાપવાનું કામ

મહેનત=મજુરી

આથમતા=આથમીજતા

વઢાઈ=ડપાઈ

દાદાજી=આપના બાપ;

માના બાપ

સાદ=અવાજ

મલકાવી=હસવા જેવું
કરી.

ખેટા=કીકરા

આથમાં=એ હાથની

વચમાં

અચ્ચી=ખોટી; ચુંબન

સાથુ=ખાવાનું

તાજ=કામ કરવાની

શક્તિવાળા

ઉતો=ગરમ

માખણુ=દહીને વહો-

વવાથી છાશના ઉપર

જે ધોળો હલકો ચી-

કણો પદાર્થ તરી

આવે છે તે;

વંતાક=વેગણુ

દહાડીઆ=રોજથી મ-

જુરી કરનાર

બાણુ=સુરજ

બાણુ બુડે=સુરજ

આથમે

દાતરડું=અનાજ ધાસ

વજેરે કાપવાનું લોહા-

નું વાંકું હથિયાર

ચાસ=ખેતરમાં ફળે

કરી પાડેલા આડા

ઉભા લીસોટા

ચચાર=ચાર ચાર

દહાડા આથમે=સાંજે

સાર--ખેડુતનેા ખોરાક સારો છે. પણ તેઓ મહેનતુ હોવાથી ઘણા મગજુત હોય છે, માટે આપણે મહેનત કરવી.

પાઠ ૨૮ મો.

ખળાં=ખળાઓ

પાથર=ધાપીને લોંબપર નાખેલા છોડ

ખળી=કણ્ણસલામાંથી દાખા છુટા પાડવા માટે લીધી ચોકખી કરેલી જગા

ભોર=દગલો

હાલખ્યો=ખાલી કાંધો

હાલરાને=ખળદની હારને

પમર=કણ્ણસલામાંથી દાખો છુટા પાડવા માટે તેના પર ઢોરને ચલાવે છે તે

પટલાળી=પટેલની ઐરી

ઉપળી=ગાંધી

કુંવળ=કડિનું ધાસ

કારખાર=ધાનકાજ

જરખ=આનંદ; ખુશાલી

હરખ માતો ન હતો=

કાંઈજ ખુશી થતી હતી

હાંસીલી=ઉમંગી

પગર ફેરવતી હતી=

ખળદને ફેરવી તેના

પગવડે હાંપી કચરા-

વતી હતી

હાલર=ઉંમીમાંથી કાઢે

અને છોડાં છુટા પા

ડવા માટે તેના દગલા

પર ખળદને હારખંધ

જોડી ફેરવવામાં આવે

છે તે

પાઠ ૨૯ મો.

સહેલ=મજા; ગમત

ચંદ્રમા=ચાંદો

મેદાન=ખુલ્લો સપાટ

જમીન

નીચે કિતરી ગયો હતો=

દેખાતો બંધ થયો હતો

આથમે=દેખાતો બંધ

થાય

ખપોર=દહાડાનો ખાર

વાગતાનો વખત

રાત=સુરજ આથમ્યા

પછી તે પાછો જાગે

ત્યાં સુધીનો વખત

અજવાળું=ઉગ્મસ

ઝાંખો=તેજ વગરનો

ઝગઝગે=ચળકે

ઝોટલો=ખરને લગતો

ચોતરો

દંકાર્ધ=દંખાઈ; છુપાઈ

ફારાં=ટીપાં

જર=ખપ; ઉપયોગ

પાલો=કુમળાં પાંદડાં;

પાંદડાંનો જથ્થો

ખી=ખીયાં

પોચી=નરમ

હમણાં=હાલ; આ વખતે

તળાવ=પાણી ભરાઈ રહે

તેજો મોટો ખાડો

નદી=મીઠા પાણીનો વ-

હતો મોટો વહેજો

પવન=વા; વાયરો

પાઠ ૩૨ મો.

ચેન્પાં=અટક્યાં

ચેકખી=સાફ

ગામડાં=નાનાં ગામે

છોડી=મૂકી

રેલો=પ્રવાહી પદાર્થનું
વહેવું તે

રેલમછેલ=ચારે તરફ

રેલા નીકળ્યા તે

ખિચારા=માપડા

પછડાતા=અફળાતા

તણાઈ=ખેંચાઈ

ધેખરીઓ=ધેખરના જેવા

મીડો

પરસાદ=ખાવાનું; જ-
મવાનું

કારેલું=એક જાનનું

કડવું શાક

નેવલે=નેવાંએ

સમજીતી—હે વરસાદ તું આવ, જેથી કરીને અમને

ધેખરના જેવું મીઠું ખાવાનું, ઉની ઉની રેટલી અને કારેલાંનું
શાક મળે. હે વરસાદ તું ધણો આવ, કે જેથી નેવામાં પાણી
આવે, અને નદારી છોકરીને દેડકાં ખેંચી જાય.

પાઠ ૩૩ મો.

રેતી=પથરનો ઝીણો ભૂક

ભુકો=ઝીણી રજ

મટોડી=માટી

ડહોળું=માટીવાળું

નીતર=મેઝ વગરનું;

ચોકખું

ધારવાળા=અણીવાળા

તાણી=ધસડી; ખેંચી

ખરે છે=નીચે પડે છે

તળાએ=નીચે

રસ્તો=માર્ગ; વાટ

ચૂશી=શોષી

પાઠ ૩૪ મો.

ભટ્ટી=મેટા ચુલો

સોંચા=ગોઠવ્યા

છેટવાડો=છેટ પાડવા

તથા પકવવાની જગા

કઠણ=સખત

પછાડવાથી=અફળાવાથી

ચીકણી=ચિકાચવાળી

(ચિકાસ ૩ જાતની

હોય છે. ૧) હાથે ચોં.

ટી જાય એવી ૨)

ડાખા પડે એવી. ૩)

તાણતાં તૂટે નહિ એવી.

કાણાં=ખાકાં

કણુક=ધડનો કેળવેલો

લોટ

ધાટ=આકાર

પડો=ગાગરથી નાનું

વાસણુ: દોરીઓ

ગાગર=ધડા કરતાં મોટું

વાસણુ

કોઠી=અનાજ ભરી મ-

કવાનો નાનો કોઠાર
કાઠીઆં=દીવા કરવાના
માટીનાં વાસણ
ફરતો=ચોગરદમ; બધી
તરફ
તાપ=ગરમી.

પાઠ ૩૫ મો.
ધાતુઓ=ખનીજ પદ-
ાર્થો: ધાતુમાં નીચેના
ચાર ગુણો આસ ગુણો
છે ૧) ધાતુના કણો
ચળકતા હોય છે. ૨)
ધાતુઓ બારે હોય છે
૩) જમીનપર પડતાં
ધાતુનો અવાજ થાય છે

૪) ગરમી વહી શકે છે.
પિત્તળ=જસત અને તાં-
બાની મેળવણીની બ-
નેશી પીળા રંગની ધાતુ
લુહાર=સેદાનો ધાટ
બનાવનાર
ધમણુ=દેવતા ધૂંકવાનો
સંચો
સળીઓ=મળઓ
ખુમ=ધણો
લાલચોળ=ધણો જ ગરમ
ઔરણુ=સોની, લુહાર
વગેરે જેનાપર મૂકી
ટીપે છે તે
દથોડો=ધાતુઓ ટીપ-
વાનું ઓગર; મોટી

દથોડી
ટીપ્પો=ધડ્યો
જતરડો=તાર ખેંચવાનું
હથિયાર
સોનું=પીળા રંગની
કિંમતી ધાતુ
રૂપું=ધોળા રંગની
કિંમતી ધાતુ
તાંબું=સાલ રંગની ધાતુ
કલાષ=ધોળા રંગની ધાતુ
(એ રૂપા કરતાં નરમ
હોય છે)
સીસું=ધોળા મેલા રં-
ગની ધાતુ
જસત=સફેદ મેલા રં-
ગની કઠણુ ધાતુ

સોનું, રૂપું, તાંબું, લોહું, સીસું, જસત, કલાષ, અને પિત્તળ
એ ધાતુઓનું ઓળખાણ કરાવવું અને તેનો તજાવત સમજાવવો.

પાઠ ૩૬ મો.
નાણું=ચલણી સિક્કો
શેક=શાકુદાર
વૈસો=ચણ પાછની કિંમ-
તનો તાંબાનો સિક્કો;

સવાકો; દોઢીઈ
લ્યુ=એ સવાકાની કિં-
મતનો તાંબાનો સિક્કો;
એ સવાકા; અઢીકો
અધેલો=અઢી વૈસો;

દોઢપાષ; દોઢપાષની
કિંમતનો તાંબાનો
સિક્કો.
રૂપીઓ=સોળ આનાની
કિંમતનો રૂપાનો સિ-

કકો; સોળ આના	મહોર=પંદર રૂપીઆની	૨ અડધા=૧ રૂપીઆ
અડધો=આઠ આનાની	કિંમતનો સોનાનો	૪ પાવત્રી=૧ રૂપીઆ
કિંમતનો રૂપાનો અથવા	સિકકો; જેણી	૮ બે આની=૧ રૂપીઆ
નીકલનો સિકકો; ૮ આના	આની=ચાર સવાકાની	૧૬ આના, આની=૧ રૂપીઆ
પાવલી=ચાર આનાની	કિંમતનો નીકલનો	૩૨ ઢાળુ=૧ રૂપીઆ
કિંમતનો રૂપાનો અથવા	સિકકો; ચાર સવાકા	૬૪ સવાકા=૧ રૂપીઆ
નીકલનો સિકકો; ૪ આના	વટાબ્બ=જુટા પૈસા	૧૨૮ દોઢપાક=૧ રૂપીઆ
બે આની=બે આનાની	લીધા	૧૯૨ પાક=૧ રૂપીઆ
કિંમતનો રૂપાનો, ની-	૧૫ રૂપીઆ=૧ ગિની	૧૯૨ પાક=૧ રૂપીઆ
કલનો સિકકો; બે આના	(મહોર)	

સૂચના:—નાણાંની ધાતુ પહેલા ધોરણના “મુખ્યરશિત શિક્ષક”માં જુઓ.

ટીપ:—પૈસાને કાઠિઆવાડમાં કાવડીઉં, ગુજરાતમાં કેટલા કેટલા જગ, સુરતમાં સવાકો અને મુંબઈમાં દોઢીઉં કહે છે.

પાઠ ૩૭ મો.

કુદાડી=સાકડા કાડવાનું	તકરાર=રકઝક; વઢવાડ	અણી=તીણું ભાગ
લોહનું ઝોખર	ધાર=અણીવાળી કોર	ચળકાટ=ઝગકાટ
સોય=લુગડાં શીવવાનું	ચીર=ફાડું	મોટાપ=વડાઉં; માન
લોહનું ઝોખર	મુદર=કુદાડીના માથા	કોદાળી=જમીન ખોદવાનું ઝોખર
લકડાફોડા=સાકડા ફાડ	પરનો ભાગ; કુદાડીનો	વઢી=સડી
નાર	ઉપસો ભાગ;	ટીકરી=ઝોકરી
	તોલે=પરાપર	પેઠી થયાં=ઉત્પન્ન થયાં
	નાકું=કાણું	

સાર--આ દુનિયામાં બધી વસ્તુઓ ઉપયોગી છે, માટે કોષ્ટએ બહાષ કરવી નહિ.

પાઠ ૩૮ મો.	જનવર	લક્ષ્મીકારતો=લક્ષ્મીકારી
વાડી=ફળવાળી જગો;	ડાળી=ચડમાંથી નીક-	બૂમો પાડતો
નાનો આગ.	જેલો ફાટો	નીક=પાણી જવાનો રસ્તો
માળી=ફૂલ વેચનાર;	લાંબા ગોળ=લાંબગોળ	લીલાંછમ=પણાંજ લીલાં
છોડ ઉછેરનાર	મધપુડો=મધમાખીને	પાઠ ૩૯ મો.
ફૂલઝાડ=ફૂલ થાય તેવા	રહેવાનું ઘર	છોડવા=તાનાં ઝાડ;
છોડ અથવા ઝાડ	મધમાખી=મધ બના-	છોડ
ક્યારા=આસપાસ પાળ	વનારી માખી	ઉમેડી=જમમાંથી ખેંચી
કરેલી હોય એવા	મધ=ફૂલમાંથી ચૂસેલો	મુળીકંઠ=મૂળ
ચોરમ ત્રિકોણ વગેરે	મિઠાશવાળો પ્રવાહી	દાંડી=ડાળી
આકારના ભાગ	પદાર્થ	કળી=ખીલ્યા વગરનું
ચોરસ=ચાર ખુણાવાળો	કોસ=કુવામાંથી પાણી	ફૂલ
આકાર	કાઢવાનો ચામડાનો	જીવતા=જીવવાળા
ગલગોટા=એક જાતનું	કોથળો અને બજાદ	સુકાઇ જાય=ચીમળાઇ
લાલ પીળા રંગનું	વગેરે	જાય
ફૂલ	આળો રામ=કોસ ઉપર	પથરાઇ ફેલાઇ
ફૂલે છે=ફૂળ આપે છે	આળો	વેલા=ભોંયપર પથરાતા
દાડમ=દાડમરીનું ફૂળ	ચાળું=કુવાના મથાળા	છોડ
જમરખી=જમરખનું	પર પાણી ભરવાને ઢાળ	પાઠ ૪૦ મો.
ઝાડ	મગનું બાધેલું ઢવાડા	ટટાર=સીધા
મહી=પંખી; પાંખવાળા	જેવું હોય છે તે	છાલ=ઝાડની આમડી

ખરખચડી=ખાડા ટેકરા
વાળી

પાઠ ૪૧ મો.

ગલકી=ગલકાનો વેલો
વળગી=ખાડી

છાપડ=ધરનો છેક ઉપ.

રનો ભાગ જેનાપર
નળીઆં હોય છે તે

વીંટળાઇને=ચોગરદમ
વળગીને

આરીઆના=કુમળા

ચીમડાના

દોરડી=દોરી

અંતરે=છેટે

ગાઠાં=ગાંઠ

પાઠ ૪૨ મો.

કેરી=આંખાનું ફળ

આંખો=કેરીનું ઝાડ

મોર=આંખા આંમલીના

ઝીણાં ફૂલ

લાપે=તડકે

માર=મોજ; વજન

નીચીનમતી=લચીજતી

ગોટલો=આંખાના બીનું

ઢાંકણુ

ગોટલી=આંખાનું બી.

ધોળજે=દાબી દાબીને

પોચી કરજે

ભગવાને=પરમેશ્વરે

જતન=સંભાળ

ઢીલો=પોચો; નરમ

ડીઢુ=ડીચું

પાઠ ૪૩ મો.

ધીગે=દળવે

હીડે=ચલે

ભસનો=ભોં ભોંકરનો

સામી થાય છે=લડવાને

તૈયાર થાય છે

અમળાઇને=વળખાઇને,

મરડાઇને

જડખાં=ડાયાં

વાગેળવુ=ખાધેલું પાકું

મોંમાં લાવી આવવું તે

નિરાંતે=જુએ; નચિતે

હુપાડે=હંચકે

ખરી=ગાય ભેંસ વગેરે

ના પગના તળીઆનું

હાડકું.

ફાટ=ચારો

ખાડા=આંખોચીઆ

જોરાવર=જાખરી

વગડાઉ=જંગલી; જંગ

લખાં રહેનારી

પુરી પડે=દંદાવે, ખર

આવે

પાઠ ૪૪ મો.

લાગ=લાવ, વખત

ટોળામાંથી=જથ્થામાંથી

છટકી=તારી

હુંગરા=તાના ટેરા

ચારો=નીલું ધાતુ

માંડી=ખોલવી મૂકી

ઠરતા=થેંલના

ફૂદકો=છતંગ, ફાળ; ઠેકડો

ચતુષ્પાટ=ચતુષ્કોણ ચતુ

હારવાડ=ધેટાંપકરા

ચરાવનાર

ફેર=ફરક; તફાવત
 મજબુત=જબર
 ઝોઝા=ચોડા
 જીત=ધેટાના વાળ
 પાઠ ૪૫ મો.
 મીઠું=મીઠાશવાળું
 મુલુ=મીઠો
 ઠંડું=ટાઢું
 ઉનું=ગરમ
 બગડી જાય=ફાટી જાય
 ચોડખું=મેલ વગરનું;
 માજેલું
 પહેલાં=અગાઉ
 આંચળ=યાન
 મેલ=કચરો
 દાણો=અડક ગુવાર વગેરે
 જણસો=વરતુઓ; ચીજો
 છાશ=હાડીમાં પાણી
 નાખી વસોવવાથી અને
 છે તે
 તાવીને=ગરમ કરીને
 શિખાડ=હાડીમાં ખાંડ
 નાખી છણવાથી અને
 છે તે

લોચો=લચકો
 માવો=દૂધને બાળી બા
 ણીને લોચા જેવું કરે
 છે તે
 પેંડા=માવામાં ખાંડ
 નાખી ગોળી વાળી
 બનાવે છે તે
 તર=મજાસ
 દૂધપાક=દૂધને ઉકાળી
 ખાંડ ચોખા નાખી
 બનાવેલો પાક
 બાસુદી=માવો થતા
 પહેલાં ખુર નાખી
 બનાવેલો પદાર્થ
 પાઠ ૪૬ મો.
 પ્રાણી=જે તે જીવ છે
 અને જે અહીં તક્ષી
 હરીફરી શકે છે તે
 છેલ્લી=છેવટની
 ડાધીઓ =કુતરાનું નામ
 સમા=મંડળી ટોળો
 ઉપરી=મોટો; વડો

ઠરાવ્યો=નમીકર્યો
 ટીપુ=કુતરાનું નામ છે
 ચાલાક=હોશિયાર, ચત્રાળ
 કારકુન=મહેતો; લખ-
 વાનું કામ કરનાર
 ગુપચુપ=મુઘા
 અંતે=આખરે; છેવટે
 ગંધ=વાસ
 શિયાળ=ફાટી ખાનાર
 કુનરા જેવું જનાવર
 રીંછે=ખૂશ થાય
 ગાંસ=ગોમ
 અણીવાળા=તીચા
 દાઢ=મેવડા દાંત
 કરકરા=અરછંટ; તરમ
 નહિ તે
 ફૂટતો=અધાર નીકળતો
 ધણી=માલિક
 જે=જય; ફતેહ
 પાઠ ૪૭ મો.
 ચાંચ=પક્ષીનું મો
 સમડી=એકગતનું પક્ષી

કપુતર=એક જાતનું પક્ષી

કીડા=પેટે ચાલનાર

નાનાં જીવડાં

જીવડાં=જંતુ; નાનાં જીવ

માળા=પક્ષીને ઝેવાનાં
ધર

પાઠ ૪૮ મો.

પાંજર=પીંજર; પોપટ

ઉંદર, કાચક, તીતર,

વાધ મિંહ વગેરેને

રાખવાનું ધર

ભૂખ્યો=ખાધા વિનાનો

તરખુચ=એક જાતનું ફળ

કકડે=કુકડો

કા કા=કાગડાનું બોલવું
તે.

ડીલ=શરીર

ફેર=તફાવત; ફરક

જીવજંતુ=નાનાં જીવડાં

કોહેલું=કોહી ગએલું

બગડી ગએલું

સળેલું=સડી ગએલું

જીવાત પડેલું

પાછળ=પછાડી

ભાભ=રાતી

છેડેથી=નાકેથી

ભાગ્યુ=રમંદ પડ્યું

કૂદતો=કુદકા મારતો

ચોક=ધરની વચમાંની

છોખંધ ખુદશી જગા

પાઠ ૪૯ મો.

રકામી=કાચની તાસક

હલાવ્યું=એક રમ કપ્પું

વાદ=સાબાસ

નારંગી=નારંગીના જેવે

રંગ

સરખે ભાગે=અસરખર

પાઠ ૫૦ મો.

પારણું=લાકડાના ચોક-

કાનું ઘોડીકું

ઝોળી=ચાર છેડા બાંધી

લઈ વચમાંથી જૂલતે

રાખેલો લુગડાનો કકડો

પાસું=પાશુ

પાંગરા=ઝોળીએ ભેરવ-

વાની લાકડાંઓ

દોયણું=ઝોળી બાંધવાની

દોરી

ઝાપડી=ખંખેરી

મોખ=ઘોડીઆની વચ-

માંનો આડો ચાંમલો

ભેરવ=વળગાડ

ભમરી=લાકડાની કુદડી

ચકરડી.

પાયા=પગ

પેચી=સુવાળી; નરમ;

ખુચે નહિ એવી

ગોદડી=નાનું ગોદડું

હીર=રેશમ

જુલાવવા=હલાવવા

હાજરડું=ખાળકને ઉં-

ઘાડવાનું ગીત; હાલો

ધુમણુ=પારણાં કે ઘો-

ડીઆમાં સુવાડીને

ગાતાં ગાતાં દોરી ખેંચી

હીંચકા નાખવા તે

ગીતે ધુમણ ધાણું=હાલ-

રડાં ગાઈ હીંચકા નાખું

રંગીત=રંગેલો

પોઠો=સૂઓ

હેને=વહાલથી

જુલાવું=હીંચકા નાખું

પધારવું=ખેસાડું

ચીતરેલ=ચીતરેલો

વહાવું=શીખવું; બણાવું	તળાઇ=ગાદલું; ગરેલો	હોંચીળું=હોંચકા નાખું
મેરલો=મેર	તાણ=નવી	ધેરાંધેરાં=મધુરાં મધુરાં
મહાવું=જડાવું	ચિનાઇ=ચીન દેશમાં	લાડકડા=લાડકા;
મખમલ=એક જાતનું	ખનેલી	વહાલા.
ઝીણું કપડું	ફૂલડાં=ફૂલ	ગજવે=ગજવામાં
મશરૂ=એક જાતનું રે	સેજ=પથારી	
શમી કપડું	ખિઠાવું=પાથરું.	

સમજીતી—હાલરડું વહાલું લાગે છે, હોં મારા બાઇને (છો-કરાને) હાલરડું વહાલું લાગે છે, તેથી હું ગીત ગાતાં ગાતાં દોરી ખેંચીને હોંચકા નાખું; હે રસીલા તમે રંગેલા પારણામાં સ્થળ જાઓ, તો હું તમને ધણા હેતથી હોંચકા નાખું, બાઇને પારણે ભમરીઓ જડાવું અને પુતળીઓ ખેંડું, બાઇને હાલરડું વહાલું લાગે છે. (૧) પારણે ચીતરેલી ચાંચની ચકલો, અને બજીતો હોય એવી રીતે પોપટ ખેંસાડું; બાઇ તારે સારી રીતે રમવા માટે મેરને સોનાથી જડાવું, બાઇને હાલરડું વહાલું લાગે છે. (૨) પારણામાં મખમલ અને મશરૂની નવી તળાઇઓ પથરાવું અને તેના ઉપર ચંપા ફૂલની તરેહવાળી ચીન દેશમાં ખનેલી ચાદર પાથરું. બાઇને હાલરડું વહાલું લાગે છે. (૩) મારા વહાલા બાઇ હું પારણે રેશમી દોરી બાંધી તને હોંચકા નાખું અને તને ઊંચ આવે એવાં મીઠાં ગીત ગાઉં, હે લાડકડા બાઇ તમે ઊંચીને ઊઠશો ત્યારે તમારા ગજવામાં આવતું ધાલીશ. (મતજન કે ઊંચી ઊઠવા પડી તને આવતું આપીશ) બાઇને હાલરડું વહાલું લાગે છે. (૪)

પાઠ ૪ થા.

નિશાળીઆને કાય

દાની વાત.

ધશ્વર=પરમેશ્વર

નિત્ય=રોજ; હંમેશાં

નિત=રોજ; હંમેશાં

પરોઢીએ=સુરજ ઊગતા

પહેલાં

તમામ=બધા; સધળા

દો=આપો.

માન=આબર

ગુરુ=મહેતાજી; માસ્તર

સમા=જેવા; બરાબર

ગાન=સમજાવ્યું; અકકલ

તબવું=છોડી દેવું;

કાઢી નાખવું

અગ=શરીર

હળીમળી=સંપીને

સંગ=સોબત; દોસ્તી

ચોડી=લગાડી;

ચિત=મન

શિક્ષા=શિખામણ; બોધ

રૂડી=સારી

રીત=ચાલ ચલગત

પેર=રીત; પેઠે

નીસરી=નીકળી

પાંસરું=સીધું; રખડયા

વગર

સમજીતી—હંમેશાં સુરજ ઊગતા પહેલાં ઊઠવું અને પરમેશ્વરનું

નામ દેવું; પછી દાતણપાણી કરી લખ નહાઈને બધા પાઠ તૈયાર

કરવા. (૧) આખાપ કહે તેમ કરો, અને વડીલની સાથે વિવેકથી

ચાલો, મહેતાજીને બાપ જેવા ગણો. તેથી સારી સમજણ મળશે.

(૨) કદાપિ જીકું બોલવું નહિ. અને શરીરનાંથી સુસ્તાઈ કાઢી

નાખવી, (મતલબ કે કામ હોંસથી કરવું અને વાર લગાડવી નહિ)

બધા સાથે સંપીને ચાલવું.

રોજ નિશાળે જવું અને મન લગાડીને ભગવું, મહેતાજીની

શિખામણ માનવી અને સારી ચાલચલગત રાખવી. (૧) ભણતી

વખતે મન રમનમાં રાખવું નહિ, એ તમે સારી પેઠે સમજે નિશાળેથી

છુટયા પછી સીધા ઘેર જવું. (મતલબ કે રસ્તામાં રખડવું નહિ) (૨)

પાઠ ૯ માં.

મા સંબંધી કવિતા.

શર્વજનમાં

દેખી=જોઈ

હરખાય=ખુશ થાય

ચાંપે=દબાવે

સાથ=સાથે

બોકી=ખચ્ચી; ચુંબન

બાથ બીડે=મેં કાચ

પહોળા કરી છાતી

સાથ દબાવે,

પંપાળીને=હાથ ફેરવીને
મુખ=મોઢું
દુખડાં=દુઃખો
મીઠા=સારા
કલોલ=મળ; આનંદના
શબ્દો

ખાવું=ખાવાનું
મારી જાન=મારું શરીર
લગાર=જરા
તે વાર=તે વખતે
ઉંઘાડવા=ઉંઘ લાવવા
હાલો=ઉંઘ આણવાનું
ગીત

પેટ ભરીને=ધરાધને
માડી=મા
નવ=નહિ
સૌથી=અધા કરતાં
હેત=વહાલ; પ્યાર
અપાર=ધણુંજ
આભાર=પાડ; ઉપકાર

સમજાતી—હું મને જોઈ બહુ ખુશ થાઉં છું, અને દોડતો દોડતો તેની સામે જાઉં છું; મા મને લખતે જાતી સાથે દયાવે છે. બચ્ચી કરીને બે હાથ પહેળા કરીને દયાવે છે. (૧) બેળામાં લખતે મને ધરાવે છે, અને શરીરપર હાથ ફેરવીને ખુશ થાય છે, મારું મોઢું જોઈને (મને જોઈને) હરખાય છે, અને પોતાના બધાં દુઃખો ભૂલા જાય છે. (૨) પંપી આનંદથી બોલતાં હોય તેના જેવા મારા બોલ મીઠા લાગે છે; મા મને સાડાં સાડાં ખાવનું આપે છે, અને મારા શરીરની બહુ સંભાળ રાખે છે. (૩) મને જરા રડતો જાણીને તે વખતે ગભરાતી ગભરાતી દોડી આવે છે, જો હું હસું અને રમું તો તે બહુ ખુશ થાય છે, અને મને ઉંઘાડવાને માટે તું હાલરડાં ગાય છે. (૪) જો હું ગાંદો પડું તો તું ઓસડ પાય છે, અને તું (માડી) પણ પેટ ભરીને ખાતી નથી; બધા કરતાં તારું હેત ધણુંજ છે. માટે હું તારો ધણો પાડ માનું છું. (૫)

પાડ રૂ મો.
પરમેશ્વરના ગુણનું
ગાયન.
મંદ્ર=ચાંદો
વીસડું=જુલું
પ્રજુ નામ=પરમેશ્વરનું
નામ.

કદી=કોઈ વખત
અમણીન=ગણાય
એટલા
વિચાર=અજવાળું
કામ=માટે
ઉપનાગી=અપની;
જરૂરી

હવા=પવન
દામ=પૈસા
દીએછે=આપે છે
પાળે=પુરું કરે; પોષણ કરે
તમામ=મધા
દેવા=આપવાને

સરજની=પેદા કરી

સૌ=બધે

હામ=ઠેકાણે

પાન=પાંદડાં

દયા=મહેરબાની

સેવક=દાસ

હામ=કિંમત

સમજુતી—ભગવાનનું ભજન ભૂતીય નહિ, હું કદી પણ ભગવાનનું ભજન ભૂતીય નહિ, પરમેશ્વરે અજવાળાને માટે ચંદ્રમા, સુરજ અને ગણાય નહિ જોટલા તારા બનાવ્યા છે. હું કદી પણ (૧) બણી જરૂરની જે દવા તે તે આપી છે તેના કંઈ પૈસા બેસતા નથી. હું કદી પણ (૨) તું વરસાદ વડે અનાજ આપે છે, અને બધા જીવોનું પોષણ કરે છે. હું કદી પણ (૩) દૂધ દહીં આપવાને માટે તે બધે ઠેકાણે ગય અને બેસને પેદા કરી છે. હું કદી પણ (૪) તેં ઝાડ, પાંદડાં, ફૂલ, ફળ આંખો, ગુલાબ, બદામ વગેરે બનાવ્યાં છે હું કદી પણ (૫) તમે મહેરબાની કરીને મને બધી તથા સુખ અને કિંમત આપો. હું કદી પણ (૬)

પાઠ ૨૫ મા.

માઆપની ચાકરી

લુહાં=અંગડાં

મેવા=ચાકરી

અમાપ=બણી

કે'કહે

ધન=પૈસો

તીરથ=જગ્યા

પરખી=જણી

ધરડ=વાંસને એ છેડે

શીકાં બાંધી બના-

વેલું તે

મનસુખો=ચિચાર

માતપિતા=માઆપ

તે વાર=તે વખતે

ધનધન=વાહ વાહ

મારા=ચાકરી કરે એવા

સંતાપ=મનનું દુઃખ

સદગાં=અર્ધાં

જેવારે=જે વખતે; જ્યારે

આશીશ=બહું થજે

એમ કહેવું તે

અપાર=બણીજ

ફરજ=પોતાને કરવાનું

દામ

બાબવી=પુરી કરી

મે'ર=મહેરબાની; દયા

લીલાલહેર=મજા; બધી

વાતે સુખ.

સમજુતી—માણવનાં માઆપ ઘરડાં. લુહાં, આંધળાં અને મરીબ હતાં. તેઓની માણવ બણીજ ચાકરી કરતો હતો. (૧) માણવને એનાં માઆપે કહ્યું કે અમારા મનની વાત સાંભળ, જે અમારી વાસે પૈસા અને આંખો હોત, તો જગ્યા કરવા જાત. (૨) માઆપનું મન પારખી બધને તેણે તેમને સુખી કરવાનું બાંધું, જે હું

કાવડમાં બેસાડીને જત્રા કરાવું તો આ એમનું દુઃખ મટે. (૩) એવો વિચાર કરીને કાવડ બનાવી અને માથાપને બે બાજુએ બેસાડ્યાં (૪) પછી ખાંધે કાવડ બેરવીને જત્રા કરવા ગયો. માથવના આવા હેતથી બધાંને નવાઇ લાગી. (૫) આવા છોકરાને વાહવાંદ છે. (માથાસ-છે.) અને માથાપને પણ ધન છે; જો છોકરા સારા હોય તો કંઈ દુઃખ રહે નહિ. (૬) બધી જત્રા કરાવીને જ્યારે તે ઘેર ગયો. ત્યારે માથાપ ખુશ થયાં; અને ધણાંજ આશીર્વાદ દીધા. (૭) છોકરાએ પોતાની ફરજ બજાવી, પોતાને જે કામ કરવાનું હતું તે કર્યું તેથી પરમેશ્વરની મહેરબાનીથી માથવ અને તેના માથાપ બધી વાતે સુખી થયાં. (૮)

સાર—જો છોકરાં માથાપ તરફ પોતાની ફરજ બજાવે છે, તેને રમત ગમત અને સુખજ મળે છે.

પાઠ ૨૯ મો.	સદાય=ક્રમેશા	આમ=આવી રીતે
ખેતરમાં કણસલાં	ઉભરાયો=થયો	ખજો=કણસલાંમાંથી
ધાસ વગેરે કા-	સુંદર=સારો	અનાજ છુટું પાડવાની
પવાનું કામ.	ફાલ=પાક	જગા; મોટી બળી
કાપણી=કાપવાનું કામ	લણીએ=કોડપરથી	હંથે=મનમાં; હૈયામાં
આમ=આ તરફ	લખએ	લણી=લણવાનું કામ
તમામ=બધા	ખંત ધરીને=કાળજી	અથવા કણસલા કાપી
હમજે=હોંસથી	રાખીને	સેવાનું કામ
ખાર માસ=એક વરસ	કાં=શા માટે	કોળી=બાચકો; નાની
માસ=મહીના	કુંડાં=જુવાર, બાજરીનાં	પુળીઓ
પીરસીને=મૂકાને	કણસલાં	આસપાસે=આજુબાજુ.
સંપે=એકબીજાની સાથે		વાણુ=રાતનું જમવાનું

સમજીતી—હે બાળકો તમે બધા આમ આવો; આપણે હોંસથી કાપણીનું કામ કરીએ. જુઓ જુઓ પેલી વાઈળીઓ વરસીને

જય છે, એ બેર મહીનાનું અનાજ આપે છે ને હંમેશાં એક બીજાની સાથેજ રહે છે. હે બાળકોં (૧) ખેતરમાં કેવો સારો પાક થયો છે ! માલો આપણે કાળજી રાખીને કાપી લઈએ; થું કરવા કાલ કરીએ? (ચાર લગાડીએ?) હે બાળકોં (૨) હાથમાં દાતરડું વાંકું લઈને આ પ્રમાણે કણસલાં કાપો; અને તેને ખગીમાં લઈને હાલો કરતાં મનમાં હિંમત રાખો. હે બાળકોં (૩) અનાજ લણવાનું કામ પુરું થયું, હવે બધાએ ધાસ કાપો; અને ધાસના ચચ્યાર બાયકા લઈને બધાએ આ બાળુએ મૂકો. હે બાળકોં (૪) આપણે પૂળા બાંધીને ગાડામાં નાખી કામ પુરું કરીએ, પછી ઘેર જઈને વાળુ કરીને બધાએ પરમેશ્વરનું ભજન કરીએ. હે બાળકોં (૫)

પાઠ ૩૦ મો.	ભરેલા	કુંસા=ફાતરાં; છોડા
બળીઓ.	અનાજ=દાણા	કેથળા=ચુણી
બળાં=કણસલામાંથી	છૂડું=ગુડું	સાર=સાથે
અનાજ છૂડું પાડવાની	સરસ=સારાં	હાયોહાય=એક બીજાની
જગા; બળીઓ.	પિત્તાય=કચડાય	મદદથી
આ વાર=આ વખત	કણુ=અનાજના દાણા	ખેડુન=ખેતી કરનાર
દીસે=દેખાય	વિપણીએ=ઝાટકીએ	મહેનત=મજુરી
તૈયાર=કણસલાંથી		ફળ=ફાયદો; લાભ

સમજાવતી--હે છોકરાઓ હમણા આમ આવો, જુઓ બળીઓ તૈયાર દેખાય છે, એ લો આપણે આજે કુંડાંમાં રહેલા અનાજના દાણા તરત છુટા પાડીએ. (૧) જેમ બળદો ગોળ ફરતા હોય તેમ આપણે સૌ ફરીએ; જે કુંડાં સારી પેઠે કચડાય તો તેમાંથી અનાજના દાણા તરત છુટા પડે. (૨) આવી રીતે બધું અનાજ આપણે

ટાપવામાં ભરીએ અને પછી ઝાટકીએ, જુઓ, જુઓ, ફાતરાં
ભીડી જાય છે, ને બધા દાણા નીચે ઘેરાય છે. (૩) આપણે સાક્ષે
કાંચળાઓ લઈ તેમાં આવી રીતે હાથોહાથ અનાજ ભરીએ, જે
આપણે ખેડૂતનું કામકરીએ તે આપણને આજે મળુરીનું ફળ મળે (૪)

ફૂલ માટે સૂચના.

૧. છોકરાઓને ઉચ્ચાઈના પ્રમાણમાં સીધી દારમાં એકેક હાથને
છેટે બે પગ વચ્ચે ૪૫ અંશનો ખુણો રહે એવી રીતે ઉભા
રાખવા, પછી નંબર આપવા.
૨. નંબર બોલતી વખત દરેક છોકરો પોતાની નીચેના છોકરા
તરફ મોં કરી નંબર બોલે.
૩. શિક્ષકની મામે ઉભેલી દારના છોકરાઓએ પોતાના જમણા
હાથ તરફથી એટલે શિક્ષકના ડાબા હાથ તરફથી નંબર
બોલવાની શરૂઆત કરવી.
૪. આગળ કે પાછળ ખસવામાં પ્રથમ ડાબો પગ ઉપાડવો.
૫. એક દારની બે દાર કરવાની રીત નીચે પ્રમાણે,
 ૧. છોકરાઓને એક, બે, એક, બે, એ પ્રમાણે નંબર આપવા.
 ૨. બેડીનંબર એક ડગલું આગળ.
 ૩. બેડી નંબર એક ડગલું જમણી તરફ. આ મુજબ હુકમ કરવો.
 ૧. છોકરાઓને એક; બે; ત્રણ. એક, બે, ત્રણ. એ પ્રમાણે
નંબર આપવા
 ૨. એક નંબરવાળો એક પગલું આગળ.
 ૩. ત્રણ નંબરવાળો એક ડગલું આગળ.
 ૪. એક નંબરવાળો એક ડગલું ડાબી તરફ.
 ૫. ત્રણ નંબરવાળો એક ડગલું જમણી તરફ. આ મુજબ હુકમ રહેવો.

૭. ડમ્પેલ્સ, ક્યાં બારમ્પેલ્સ વગેરે વહેંચવાની રીત નીચે મુજબ.

૧ દરેક હારના છેલ્લા નંબર પાસે ડમ્પેલ્સો મૂકવા પછી છેલ્લા નંબરે બે ડમ્પેલ્સ બે હાથમાં લઈ પોતાની ઉપરના છોકરાને આપવા એ પ્રમાણે દરેક છોકરા પાસે બન્ને ડમ્પેલ્સ થશે.

૨ પછી ડમ્પેલ્સ બોલપર સામા સીવી હાથમાં ઉભા મૂકાવવા, ડમ્પેલ્સ વચ્ચે એક વેંતનું અંતર રખાવું.

૩ ડમ્પેલ્સ મુઠીનાં જોરથી દાખીને પકડાવવા.

૪ રમતો અગિયાર સુધી કરાતી બારે ડમ્પેલ્સ પહેલાં મૂકેલા હતા તે પ્રમાણે મુકાવી દેતાડા.

૫ એકની કૃતિ પ્રમાણે ૩, ૫, ૭, ૯, ૧૧.

બેની કૃતિ પ્રમાણે ૪, ૬, ૮, ૧૦.

૬ રમતો પહેલ વહેંચી શિક્ષકે અને કરી બતાવવી.

૭ સારો મહાવરો થયા પછી છોકરાઓને પોતાની મેળે બોલીને કરવા કહેવું.

૮ એક રમત બરાબર સફાઈથી તે સયે કરતાં આવડ્યા સિવાય બીજી રમત શીખવવી નહિ.

૯ દરેક રમત કરાવતા પહેલાં “તૈયાર” અને “ચાલો” એવા હુકમ આપવા.

૧૦ “તૈયાર” કહેતાંની સાથે છોકરાઓએ ડમ્પેલ્સ લેવાને તૈયાર થઈ રહેવું.

૧૧ “ચાલો” ના હુકમની સાથે ડમ્પેલ્સ લઈ હાથ સીધા બટકતા રાખી ઉભા રહેવું.

(અસલ ફિલ અને કસરત મોઢે બેલાબ્યા સિવાય કરાવતા હતા, પણ હાલ મોઢે બેલાચીને કરાવવાનો રિવાજ પડ્યો છે, માટે પોતાના વિચાર ઉપર આધાર રાખી ચાલવું)

ડમ્બેલ્સની ફિલ.

હેતુ-છાતી તથા હાથના સ્નાયુ ખીલવવાનો.

રમત ૧ લી ૧) બેઉ હાથ ઉંચા. ૨) બેઉ હાર નીચા.

રમત ૨ છ ૧) જમણો હાથ ઉંચો, ડાબો હાથ લટકતોજ રહેવા દેવો. ૨) એકથી ઉલટું.

રમત ૩ છ ૧) બેઉ હાથ ઉંચા. ૨) બેઉ હાથ ખભાની સીધી લીટીમાં (મુઠીઓ આકાશ તરફ.)

રમત ૪ થી ૧) બેઉ હાથ સામા. (મુઠીઓ આકાશ તરફ) ૨) બેઉ હાથ ખભાની સીધી લીટીમાં (મુઠીઓ આકાશ તરફ.)

રમત ૫ મી ૧) બેઉ હાથ ખભાની સીધી લીટીમાં (મુઠીઓ આકાશ તરફ) ૨) બેઉ હાથ કોણીમાંથી લાવી મુઠીઓ ખભાને અડકાડવી.

રમત ૬ ઠી ૧) બેઉ હાથ સામા મુઠીઓ આકાશ તરફ. ૨) બેઉ હાથ કોણીમાંથી વાળી મુઠીઓ ખભાને અડકાડવી.

રમત ૭ મી બે પગ વચ્ચે એક પુટનું અંતર રાખવું. ૧) બેઉ હાથ જમણી તરફ તીરકસ લંબાવવા. (ડમ્બેલ્સ ઉભા રહે એવી રીતે. આ વખતે ડાબો પગની એકી ઉંચી કરવી) ૨) એકથી ઉલટું.

રમત ૮ મી ૧) જમણો હાથ જમણી તરફ તીરકસ લંબાવવો.
અને ડાબા હાથની મુઠ્ઠી છાતીઆગળ (જમણો
હાથ ને ડાબો હાથ તીરકસ લીટીમાં રહે તે
પ્રમાણે) ૨) એકથી ઉલટું.

રમત ૯ મી પગ પહેલાં હતા તેમ. ૧) જમણો હાથ સામે
ડમ્બેક્સ ઉભો રાખવો, ડાબો હાથ પીઠગમ પાછળ
ખેંચવો (૨ એકથી ઉલટું.

રમત ૧૦મી ૧) બેઉ હાથ સામા (ડમ્બેક્સ ઉભા રાખવા) ૨)
બેઉ હાથ પાછળ પીઠગમ ખેંચવા. (મુઠ્ઠીઓ છાતીના
પાસાને અડકેલી રહે એવી રીતે.

(જેને રમતમાં એકથી ઉલટું લખેલું છે ત્યાં એકની સંગ્રાથી
ઉલટી કૃતિ કરાવવી.)

નામ અર્થ છે, પણ છે નોટો.

ખાળપોથીથી સાતમી સુધીના તેમજ કન્યા વાંચન-
માળા ત્રણે પુસ્તકોના અર્થો તૈયાર છે, એકવાર વાપરી
ખાતરી કરો.

પહેલાં ધોરણ માટે “પદાર્થપાઠ ભાગ ૧ લો. ૩ આના.
પહેલાં ધો. માટે “ડિક્ટેશનશિક્ષક” ભા. ૧. બે આના.
અંક સૂચક મૂળાક્ષર કિતા. કિંમત ૦-૦-૩.

પાઠવાર જોડાક્ષર તથા અઘરા શબ્દો.

દિવાળી	દેવ	કંમાર	ફૂંજીઆ	લાળ્યો
અક્ષર	બુધવાર	કોટ	ધંધરી	કયોં
ઊઠ્યાં.	મુસલમાન	દલાડામાં	ઓઢણી	ક્યારે
નિશાળ	જુમેરાત	આહોં	અદન	આપ્યા
સઘળાં	શનિવાર	નિશાળીઆ	પરીક્ષા	અડાડયે:
લીપેગુપે	અડવાડોઉં	ગિખામણુ	ચોકખાઇ	પૂછયું
સંજેરી	દરવાજા	ધંધર	ચોકખાં	મહીના
ધુધરા	પાટીઉં	જ્ઞાન	ધૂળ	કંસાર
સાથીઆ	ફૂલજાડ	નિત્ય	સાહેબ	ખાસાવ્યાં
લુગડાં	ચપેલી	દાતણુ	ગંદી	મડયો
ધરેણાં	કસરત	નાઘ્યાં	ગંદો	કઠી
દારખાતું	ખંટ	જુડું	ડોલ	પાનસોપારી
દિવસ	ખેડક	ચિત્ત	સાદતા	સગાં
ફટાકડા	શીશી	શિક્ષા	ધોવડાવવાં	વહુ
ત્રીજો	નકશો	લાળ્યો	ગંદવાડ	લત્રીજો
શુક્રવાર	ચિત્રો	ઘોતડી	માંદા	લાણેજ
છેલ્લો	દાંગેલો	અંગરખી	કનિતા	માંસી
વિષે	જુલુમાં	ટાપી	મુખડું	માંસો

મુધી	પીન્ધ્યાં	ધીરૂ	કુંદાર્ધ	પૂઝયું
રવિવાર	મખમે	રામુ	ઠાર	દસાર્ધ
ફાઈઆત	મહુભાઈ	છત્યો	કેવરાંત	લલ્લુ
ઓરમાઈ	ઉમ્મણી	રધારેસાં	તક્કો	વખાણ્યો
દુધભાઈ	અશે પાંડવ	મળ્યો	છુટો	પાધડી
સાચુ	શંભુભાઈ	કાંચળી	છટ્યો	સાચાબોલું
સવે	પેઆ	રડયા	મુઠી	મરકરી
ખાથ	મંદર	રિતા	દીનાથેન	પસ્તાયુ
કુખડાં	સાંભુ	રડાવશે	મનખ્યો	મન્યાં
ભૂલી	નારંગી	દેડકાં	પૂકું	બુખો
કલોહ	સાડુ	પથરા	હાશિયાર	શરમાઈ
ખૂશ	તેરી	ફેકોફેડી	સેગમેળ	નાખ્યા
ઓસડ	સેતરંછ	બડાધડ	સંતાવા	છેતર્યા
ક્યાં	પાંદડાં	માર્યા	રીકર	સપડાય
બાણ્યો	કુતરીઓ	ગલ્યા	શાખાશ	બુઠાણું
પ્રમાણ	પાથરણું	ગિડ્યો	પીતરાઈ	શિઆળ
સોરામળ	વાડકો	દીત	મસિઆઈ	ઉતર્યા
કહું	ચટણી	વરસળાંડ	ચપ્પુ	માંડયુ
અદમ	લેધી	દુઃખ	ગમ્યો	
પૂઠે	મુરવાલ	નુકસાન		
લખોટા	હોડી	ખીજ્યા		
ચોઈકું	વાઈળી			

અલ્યા	ખૂબ	પ્રાણી	પુરી	જુક્તિ
વિચાર	અગણિત	હંમેશાં	આદુ	કુહાં
કયાં	ઉભરા	રસ્તો	વંતાક	લણુલી
સાંભળતા	દૂધ	કુંકાડ	દહાડીઆ	વાળુ
ખાંધ્યું	રવેતું	ઉંદર	ખૂડ	કુટું
મોંમાં	શિકાર	દેડકાં	પુરું	પિલાય
દૂર	ખચ્યું	કુંદી	દાતરડાં	ઉપણીએ
રસ્તામાં	રપાળું	ચટકા	ત્રણ	કુસાં
અજ	મૂકચો	પ્રાણુ	ચચ્યાર	ઝીડી
ભૂખચો	પકડ્યું	લુલા	પાથરા	કોથળી
ભિખારી	છલંગ	આંધળા	પહોંચ્યા	ચંદ્રમા
કયાં	પુરુષ	મનસુબો	ઉતર્યા	ત્યાંસુધી
આંધળો	કહું	સંતોષ	ઠાલચો	નીકળચો
અપંગ	પરમેશ્વર	આશીશ	પટલાણી	બોલ્યો
દુકાન	અણ્યું	ચતુરાષ	કુંપણુ	વિષે
ઈશ્વર	ઉંદરડી	માર્યા	ઠગલા	અજવાળું
વિદ્યા	ભાંગરીઉં	ઉંડું	ખંશ	કામકું
ચંદ્ર	ખિલાડી	સુધી	હાંસીલી	ઝગઝગે
પ્રભુ	પૂછ્યું	કુપાષ	ઉમંગ	વાઈળાં
	દુઃખ	ધઉં	વાઈળીએ	બેસાડ્યાં
		અચ્યા	દાતકું	આજ્યાં

લાભ્યા	નાખ્યું	કુહાડી	કોહળાનો	દાતણ
ઢંકાધ	ધંટવાડો	સોય	લીમડો	ધોળજે
મોઢાં	નળીઆં	લકડફોડા	ટયાર	ડીકું
ફરીઓ	ઠ્યાં	મુદર	ડિંચું	હોડે
થોભ્યાં	કોડીઆં	ચળકાટ	ફૂટ	કુતરો
રહ્યાં	ધાતુઓ	ખિચારી	ડાળીઓ	શીંગડાં
ચોકખી	મૂકયો	ત્રિકોણ	ખરખચડી	અમળાધ
રેલમરેલા	પૂછ્યું	ગલગોદા	ખુરસીઓ	તૂટી
ધેખરીઓ	સમજ્યો	દાડમ	ખાટસા	નિરાંત
પરસાદ	પિત્તળ	જમરૂખ	પાટસા	વાગોળવું
ઢેડું	લુહાર	લટકતું	લીલુંછમ	વગડાઉ
પથર	તપાવ્યો	મથપુડો	તુરીઓ	ધેડું
ખ્યાલું	ટીપ્યો	મથમાખી	ગલકી	પથર
નીતયું	તાંખું	લલકારતો	ચઢ્યાં	મથયું
લુંકો	ટિપાય	લીલાંછમ	વીટગાધ	લાખ્યું
ખ્યાલા	ઓળખાવ્યા	વચ્ચે	તરણુચ	કુદવું
ડહોળું	વત્તા	મુછીડિં	ટુંકા	ગળડયું
કાકવ	કાઢયા	ઢાંડીઓ	ગાંઠા	ચ-તુપાટ
માહી	ઢયુ	ફૂટલો	લાવ્યાં	દિવાળી
ચૂસી	અધેલા	પાંદડાં	ફૂલ	પુછડી
ભડૂં	રૂપીઓ	લોંચુ	ક્યાંથી	મજબુત
શીંચ્યાં	સોઠ	મુકાધ	ડીલ	ખચ્યાં
ચપુ	ઝોંચા	ભોંચમાંથી	ગાટલો	ખવરાવવા

શીખંડ	ધંડાં	ચોપટ	હિંચાળું	નહિ
દ્વપાક	વડાધડ	ભાખુડો	કુતારા	હીં
પ્રાણી	આંગળા	ભાવ્યો	પાંસર	મમજી
બખે	ભેડાએલાં	પારજી	અંગરખી	જસત
જલ્લી	જળકુકડી	મુખડ	ક્યારે	કણક
ટીપુ	ભૂખ	પાંગરા	મુરજ	કોટી
ઠરાવ્યો	ભૂખ્યો	દાયજાં	દશમું	ગોડીઉં
ગુપચુપ	કુચ્યા	કુળ	દારડાં	માંસ
શિઆળ	જવજંતુ	હાતરડ	અહીં	હળદર
એલાવ્યો	મળેલું	ધુમણ	સૌ	દાહ્યાં
મોડું	ભાવ્યું	ચીતરેત	સઠ	ગોડીઆ
ખીજાં	અણ્યાં	મશર	ફડાફડ	શાક
મમડી	પડીકા	ચિનાઈ	ફાટફાટ	ત્રીજો
જવડાં	શીખચુ	ફૂંડાં	સોળ	કુતરો

—: ચોથા તથા પાંચમા ધોરણ માટે :—

હિંદુસ્તાનની સામાન્ય ભૂગોળની

પ્રશ્નોત્તરમાળા ચાર આના

બીજા ધોરણ માટે

“અંકગણિતનાં મનોયત્ન” ચાર આના.

“મુખ્યમણિત શિક્ષક” દરેક ધોરણના છુટા તૈયાર છે.
તા. ૧૫-૨-૧૯૨૧ને વાર મંગળ.

મેસર્સ. સો. ડી. શાહ એન્ડ કો. કૃત.

લોકપ્રિય થઈ પડેલી અર્થની નોટો.

બાળવર્ગની નોટ ૦-૨-૦	છઠ્ઠીના અર્થ ૦-૮-૦
બીજીના અર્થ ૦-૪-૦	સાતમીના અર્થ ૦-૧૦-૦
ત્રીજીના અર્થ ૦-૫-૦	કન્યા ૧લીના ૦-૪-૦
ચોથીના અર્થ ૦-૭-૬	કન્યા ૨જીના ૦-૫-૦
પાંચમીના અર્થ ૦-૮-૦	કન્યા ૩જીના ૦-૭-૦

ચોર્યાસી તાલુકાનો નકશો બે આના.

સુરત શહેરનો નકશો છપાય છે.

પહેલાં ધોરણ માટે પદાર્થપાઠ ભાગ ૧ લો ૦-૩-૦

બીજા ધોરણ માટે પદાર્થપાઠ ભાગ ૨ જો ૦-૫-૦

બાળ ગરમાવળીની નોટ બે આના.

તા. ૨૧-૨-૨૧ સી. એમ. શાહ. શાહપોર-સુરત.

બી. જી. ચોપડીનો “રિક્કેશન શિક્ષક” અહીં આના.

સુરત શહેરનો “ભૂગોળ શિક્ષક” અહીં આના.

ચોર્યાસી તાલુકાનો ભૂગોળ શિક્ષક દોઢ આના.

બીજા ધોરણનો “મુખ્યચિત્ર શિક્ષક” બે આના.

સુરત જિલ્લાનો નકશો ચાર આના.

સુરત જિલ્લાનો “ભૂગોળ શિક્ષક” અહીં આના.

ગુજરાતની સામાન્ય ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા રાખાના.

ધોરણવાર “મુખ્યચિત્ર શિક્ષક” તૈયાર છે.

કર્તા-છગનલાલ મોતીરામ શાહ, શાહપોર-સુરત.

